

ભારતીય સાહિત્ય

સાહિત્ય એ જીવન અને વકાદારીનું પ્રતિબિંબ છે. સાહિત્ય

એ લેટિન ભાષામાંથી ઉત્તરી આવેલ શબ્દ છે સાહિત્ય (બહુવચન);

અક્ષર એ લેખિત કૃતિઓ અને સાહિત્યની કળા છે , અને તે પ્રકાશિત

સ્વોતો માટે બંધાયેલ છે (જોકે, સંજોગોમાં અપ્રકાશિત સ્વોતોને મુક્તિ

મળી શકે છે). શાબ્દિક રીતે અનુવાદિત, સાહિત્ય શબ્દનો અર્થ થાય છે

"અક્ષરો સાથે પરિચય, જેમ કે "કલા અને અક્ષરો. સાહિત્યનું મુખ્ય

વર્ગીકરણ કવિતા, ગાય્ય, નાટકો, સાહિત્ય, નવલકથા અને ટૂંકી

વાર્તાઓ વગેરે છે.

ભારતીય સાહિત્ય ભારતમાં સંબંધિત સાહિત્યનો સંદર્ભ

આપે છે. ભારતની સાહિત્ય અકાદમીના આધારે ભારતીય

પ્રજાસત્તાકાંઈ સત્તાવાર રીતે 24 ભાષાઓને માન્યતા આપી છે.

ભારતીય સાહિત્યની શરૂઆતની કૃતિઓ મૌખિક રીતે
પ્રસારિત કરવામાં આવી હતી. સંસ્કૃત સાહિત્યની શરૂઆત ઋગવેદથી
થાય છે, જે ઇસ પૂર્વે 1500-1200 સમયગાળાના પવિત્ર સ્તોત્રોનો
સંગ્રહ છે. સંસ્કૃત મહાકાવ્ય રામાયણ અને મહાભારત પ્રથમ
સહસ્રાબ્દી ઇસ પૂર્વેના અંતમાં દેખાયા હતા. પ્રથમ સહસ્રાબ્દીની
પ્રથમ કેટલીક સદીઓમાં ઉત્તમ સંસ્કૃત સાહિત્યનો વિકાસ થયો.

મધ્યકાલીન સમયગાળામાં, કંઈ અને તેલુગુ ભાષામાં
સાહિત્ય અનુક્રમે 9મી અને 10મી સદીમાં પ્રગાટ થયું. પાછળથી,
મરાಠી, બંગાળી, હિન્ડી, ફારસી અને ઉર્દૂની વિવિધ બોલીઓમાં
સાહિત્ય પણ દેખાવા લાગ્યું. 20મી સદીની શરૂઆતમાં, બંગાળી કવિ
રવીન્દ્રનાથ ટાગોર ભારતના પ્રથમ નોબેલ પુરસ્કાર વિજેતા બન્યા
હતા. સમકાલીન ભારતીય સાહિત્યમાં, બે મુખ્ય સાહિત્યિક પુરસ્કારો
છે; આ સાહિત્ય અકાદમી ફેલોશિપ અને જ્ઞાનપીઠ છે પુરસ્કાર.

ગુજરાતી સાહિત્ય

ગુજરાતી સાહિત્યના સૌથી જૂના ઉદાહરણો 12મી સદીના જૈન વિદ્વાન અને સંત હેમચંદ્રના લખાણોમાંથી મળે છે . 12મી સદીના અંત સુધીમાં ભાષાનો સંપૂર્ણ વિકાસ થયો હતો. 14મી સદીના મધ્યભાગથી પ્રવર્તમાન કૃતિઓ છે, જૈન સાધુઓ દ્વારા ગાયમાં લખાયેલા ઉપદેશાત્મક ગ્રંથોમાં જોઈ શકાય છે; આવો જ એક લખાણ તરુણપ્રભા દ્વારા લખાયેલ બાલવબોધ ("યુવાનોને સૂચનાઓ") છે . એ જ સમયગાળાનું બિન-જૈન ગુંથ ગુણવંતનું છે વસંતવિલાસ ("વસંતની ખુશી") . એ ગુજરાતી ભક્તિ (ભક્તિ) કવિઓ, બંને 15મી સદીના છે, નરસિંહ મહતા (અથવા મહેતા) અને ભલાના (અથવા પુરુષોત્તમ મહારાજા) છે. બાદમાં ભાગવત-પુરાણના 10મા પુસ્તકને દ્વંકા ગીતોમાં કાસ્ટ કર્યું.

ગુજરાતી સાહિત્યના સૌથી જૂના ઉદાહરણો 12મી સદીના જૈન વિદ્વાન અને સંત હેમચંદ્રના લખાણોમાંથી મળે છે .

સંત હેમચંદ્ર

નરસિંહ મહેતા, જેને નરસિંહ ભગત તરીકે પણ ઓળખવામાં આવે છે, તે 15મી સદીના ગુજરાતી ભારતના કવિ- સંત હતા , જેને ગુજરાતી ભાષાના પ્રથમ કવિ અથવા આદિ કવિ તરીકે સન્માનિત કરવામાં આવ્યા હતા. નરસિંહ કૃષ્ણના ભક્ત બન્યા , અને ભક્તિ અથવા કૃષ્ણ પ્રત્યેની ભક્તિ તરીકે વર્ણવેલ કાવ્યાત્મક રચનાઓ રચવા માટે તેમનું જીવન સમપ્રિત કર્યું . તેમના ભજનો ગુજરાત અને રાજ્યસ્થાનમાં 5 સદીઓથી વધુ સમયથી લોકપ્રિય છે. સૌથી નોંધપાત્ર રીતે, તેમની રચના “ વૈષ્ણવ જન તો ” મહાત્મા ગાંધીની પ્રિય હતી અને ભારતભરના સ્વાતંત્ર્ય સેનાનીઓમાં લોકપ્રિય બની હતી.

નરસિંહ મહેતા

નરસિંહ મહેતા

અત્યાર સુધીમાં ભક્તિ કવિઓમાં સૌથી પ્રસિદ્ધ સ્વી છે, સંત મીરા બાઈ , જે 16મી સદીના પહેલા ભાગમાં જીવ્યા હતા. નશ્ચર સાથે લગ્ન કર્યા હોવા છતાં, મીરા બાઈ ભગવાન કૃષ્ણને તેમના સાચા પતિ માનતી હતી. તેણીના ગીતો, તેના ભગવાન અને પ્રેમી સાથેના તેના સંબંધને જણાવતા, ભારતીય સાહિત્યમાં સૌથી ગરમ અને સૌથી વધુ ગતિશીલ છે

મીરાબાઈનો જન્મ રાઠોડમાં થયો હતો કુડકી (રાજસ્થાનના આધુનિક પાલી જિલ્લો) માં રાજપૂત રાજવી પરિવાર તેનું બાળપણ વિતાવ્યું . તેણીનો ઉલ્લેખ ભક્તમાલમાં કરવામાં આવ્યો છે , જે પુષ્ટિ કરે છે કે

લગભગ 1600 CE સુધીમાં તે ભક્તિ ચળવળ સંસ્કૃતિમાં વ્યાપકપણે જાણીતી અને પ્રિય વ્યક્તિ હતી.

મીરાબાઈ વિશેની મોટાભાગની દંતકથાઓ સામાજિક અને કૌટુંબિક સંમેલનો પ્રત્યેની તેમની નિર્ભય અવગણના, કૃષ્ણ પ્રત્યેની તેમની ભક્તિ, કૃષ્ણને તેમના પતિ તરીકે માનતી અને તેમના સાસરિયાઓ દ્વારા તેમની ધાર્મિક ભક્તિ માટે સત્તાવણીનો ઉલ્લેખ કરે છે. તેણી અસંખ્ય લોક વાર્તાઓ અને દંતકથાઓનો વિષય રહી છે, જે વિગતોમાં અસંગત અથવા વ્યાપકપણે અલગ છે.

કૃષ્ણની પ્રખર સ્તુતિમાં લાખો ભક્તિમય સ્તોત્રો મીરાબાઈને આભારી છે, પરંતુ વિદ્વાનો દ્વારા માત્ર થોડાક જ અધિકૃત હોવાનું માનવામાં આવે છે, અને સૌથી પહેલાના લેખિત રેકોર્ડ્સ સૂચવે છે કે બે સ્તોત્રો સિવાય, મોટા ભાગના માત્ર લખવામાં આવ્યા હતા. 18મી સદી, મીરાને આભારી ઘણી કવિતાઓ પછીથી મીરાની પ્રશંસા કરનારા અન્ય લોકો દ્વારા રચવામાં આવી હતી. આ સ્તોત્રો ભજનનો એક પ્રકાર છે અને સમગ્ર ભારતમાં ખૂબ જ પ્રખ્યાત છે.

હિંદુ મંદિરો, જેમ કે ચિત્તોડગઢ કિલ્લા પણ મીરાબાઈની સ્મૃતિને સમપ્રિત છે. મીરાબાઈના જીવન વિશેની દંતકથાઓ, વિવાદિત અધિકૃતતા, આધુનિક સમયમાં ફિલ્મો, કોમિક સ્ટ્રીપ્સ અને અન્ય લોકપ્રિય સાહિત્યનો વિષય રહી છે.

મીરા બાઈ

બિન-ભક્તિ ગુજરાતી કવિઓમાંના એક સૌથી જાણીતા પ્રેમાનંદ ભટ (16મી સદી) છે, જેમણે પુરાણ જેવી વાર્તાઓ પર આધારિત કથાત્મક કવિતાઓ લખી હતી . તેમનો વિષય પરંપરાગત હોવા છતાં , તેમના પાત્રો વાસ્તવિક અને મહત્વપૂર્ણ હતા, અને તેમણે તેમની ભાષાના સાહિત્યમાં નવું જીવન ઉમેર્યું.

બ્રિટિશ શાસનના આગામનથી ઉંડે પ્રભાવિત, 1886માં ગુજરાતી સાહિત્યિક દ્રશ્યમાં નરસિંહ રાવ દ્વારા ગીતોનો સંગ્રહ કુસુમામાળા ("કુલોની માળા") જોવા મળી હતી. 19મી સદીના અંતમાં અને 20મી સદીની શરૂઆતના અન્ય કવિઓમાં કલાપી, કાન્ત અને ખાસ કરીને નાનાલાલનો સમાવેશ થાય છે. દલપતરામ કવિ, જેમણે મુક્ત પદ્યમાં પ્રયોગ કર્યો અને મોહનદાસ કે. ગાંધીની પ્રશંસા કરનાર પ્રથમ કવિ હતા . પોતે એક ગુજરાતી, ગાંધીએ કવિઓને જનતા માટે લખવાની સલાહ આપી અને આ રીતે સામાજિક વ્યવસ્થામાં પરિવર્તન સાથે કાવ્યાત્મક ચિંતાના સમયગાળાનો પ્રારંભ કર્યો. ગાંધીજીના જીવનની ઘણી ઘટનાઓએ કવિઓના ગીતોને પ્રેરણા આપી. ગુજરાતમાં તે

સમયગાળાએ, અન્યત્રની જેમ, પ્રગતિવાદના સમયગાળાને માર્ગ આપ્યો, જેમ કે આર.એલ. મેધાણી અને ભોગીલાલ ગાંધીની વર્ગ-વિગ્રહ કવિતામાં જોવા મળે છે. સ્વતંત્રતા પદ્ધીના ભારતમાં, કવિતા આત્મનિરીક્ષણ તરફ વલણ ધરાવે છે. જો કે, આધુનિક સ્વરૂપોએ ભગવાનની ભક્તિ અને પ્રકૃતિના પ્રેમના પરંપરાગત શલોકને વટાવ્યા નથી.

નવલકથાકારોમાં, ગોવર્ધનરામ ત્રિપાઠી (1855-1907) અલગ હતા. તેમની સરસ્વતીચંક્ર પ્રથમ સામાજિક નવલકથા હતી અને કલાસિક બની હતી. આઝાદી પદ્ધીના સમયગાળામાં, આધુનિકતાવાદીઓએ અસ્તિત્વવાદી, અતિવાસ્તવવાદી અને પ્રતીકવાદીને સ્વીકાર્યાં . વલણો અને પરાકાણાની આધુનિક ભાવનાને અવાજ આપ્યો. પદ્ધીના ગુજરાતી લેખકોમાં કેએમ મુનશી, હરીન્દ્ર દવે, ઉમાશંકર જોશી, પણાભાઈ પટેલ, રાજેન્દ્ર શાહ અને ભગવતી શર્માનો સમાવેશ થાય છે.

સંસ્કૃત સાહિત્ય

પ્રખ્યાત કવિ અને નાટ્યકાર કાલિદાસે બે મહાકાવ્યો લખ્યા: રઘુવંશ (રઘુનો રાજવંશ) અને કુમારસંભવ (કુમાર કાતિકેયનો જન્મ); તેઓ મહાકાવ્ય સંસ્કૃતને બદલે શાસ્ત્રીય સંસ્કૃતમાં લખાયા હતા. કલાસિકલ સંસ્કૃતમાં લખાયેલી કૃતિઓના અન્ય ઉદાહરણો અને જે કલાસિકલ સંસ્કૃતના વ્યાકરણ અને

ધ્વન્યાત્મકતાને પ્રમાણિત કરે છે. મનુના નિયમો હિંદુ ધર્મમાં એક

મહત્વપૂર્ણ ગુંથ છે. કાલિદાસને સંસ્કૃત સાહિત્યમાં મોટાભાગે મહાન

નાટ્યકાર અને સંસ્કૃત સાહિત્યના સૌથી મહાન કવિઓમાંના એક

તરીકે ગણવામાં આવે છે, જેમની શાકુંતલાની ઓળખ અને મેદદુતા

સૌથી પ્રસિદ્ધ સંસ્કૃત નાટકો છે. તે સંસ્કૃત સાહિત્યમાં એ જ સ્થાન

ધરાવે છે જે અંગ્રેજી સાહિત્યમાં શેક્સપિયર અને ઝોન મિલ્ટન ધરાવે

છે. અન્ય કેટલાક પ્રખ્યાત નાટકો મુચ્છકટિકા હતા શુદ્ધક , સ્વાધન

વાસવદત્તમ દ્વારા ભાસા દ્વારા , અને શ્રી હર્ષ દ્વારા રત્નાવલી . પછીની

કાવ્ય રચનાઓમાં ગીતા ગોવિંદાનો સમાવેશ થાય છે દ્વારા જયદેવ.

અન્ય

કે

મહાકાવ્ય સંસ્કૃત સાહિત્ય: ભારતીય મહાકાવ્ય કવિતા

વેદ વ્યાસનું મહાભારત _ અને મહાકાવ્ય સંસ્કૃતમાં

લખાયેલ વાલ્મીકિની રામાયણને મહાન સંસ્કૃત તરીકે ગણવામાં

આવે છે મહાકાવ્યો

હિન્દી સાહિત્ય :

હિન્દી સાહિત્યની શરૂઆત ધાર્મિક અને દાર્શનિક કવિતા તરીકે મધ્યયુગીન સમયગાળામાં અવધી અને બ્રિજ જેવી બોલીઓમાં થઈ હતી. આ સમયગાળાની સૌથી પ્રસિદ્ધ વ્યક્તિઓ કબીર અને તુલસીદાસ છે. આધુનિક સમયમાં ખાદી બોલી વધુ પ્રચલિત બની અને સંસ્કૃત.

દેવકી નંદન ખત્રી દ્વારા લખાયેલ ચંદ્રકાંતને હિન્દીમાં ગાયની પ્રથમ કૃતિ માનવામાં આવે છે. મુનશી પ્રેમચંદ હિન્દીના સૌથી પ્રાણી નવલકથાકાર હતા. છાયાવાદી કવિઓમાં સૂર્યકાંતનો સમાવેશ થાય છે ત્રિપાઠી 'નિરાલા', પ્રેમ બાજપાઈ, જયશંકર પ્રસાદ , સુમિત્રાનંદન પંત અને મહાદેવી વર્મા . અન્ય જાણીતા કવિઓમાં રામધારીનો સમાવેશ થાય છે સિંઘ 'દિનકર' , મૈથિલી શરણ ગુપ્ત ,

અગ્રયા, હરિવંશ રાય બચ્યન અને ધર્મવીર ભારતી.

મરાಠી સાહિત્ય :

મરાಠી સાહિત્યની શરૂઆત જ્ઞાનેશ્વર જેવા સંત- કવિઓથી
થઈ હતી. તુકારામ, રામદાસ અને એકનાથ. આધુનિક મરાಠી સાહિત્ય
સામાજિક સુધારણાની થીમ દ્વારા ચિહ્નિત થયેલ હતું. આ તબક્કાની
જાણીતી વ્યક્તિઓમાં મહાત્મા જ્યોતિબા ફૂલે , લોકહિતવાડી અને
અન્યનો સમાવેશ થાય છે. અગ્રણી આધુનિક સાહિત્યિક હસ્તીઓમાં
વિષ્ણુ સખારામ ખાંડેકર , પી.એલ. દેશપાંડે , વિજય તેંડુલકર ,
ઇન્દ્રિય સંત અને વિષ્ણુ વામન શિરવડાકર (કવિ કુસુમાગ્રજ). દિન
મૌર પ્રારંભિક મરાಠી સાહિત્ય (1800 સીછ પહેલા) જોકે કણર્ણટકમાં
શ્રવણબેલગોલા ખાતે પ્રતિમાના પગ પર મળી આવેલો સૌથી પ્રાચીન
મરાಠી શિલાલેખ તા. 983 બીસીછ, મરાಠી સાહિત્ય ખરેખર મહાનુભાવ
અને વારકરી સંપ્રદાયોના સંત-કવિઓના ધાર્મિક લખાણોથી શરૂ થયું

હતું. મહાનુભાવ સંતોષે તેમના મુખ્ય માધ્યમ તરીકે ગાયનો ઉપયોગ

કર્યો હતો, જ્યારે વારકરી સંતો કવિતાને માધ્યમ તરીકે પસંદ કરતા

હતા. પ્રારંભિક સંત-કવિઓ મુંદરાજ હતા જેમણે વિવેકાસિંહ ,

જાનેશ્વર (1275–1296) (જેમણે અમૃતાનુભવ અને ભાવાર્થીપિકા

લખી હતી , જે જાનેશ્વરી તરીકે જાણીતી છે, જે ભગવદ્ ગીતા પર

9000-જોડાની લાંબી ભાષ્ય લખી હતી) અને નામદેવ હતા. તેઓનું

અનુસરણ વારકરી સંત-કવિ એકનાથ (1528-1599) દ્વારા કરવામાં

આવ્યું હતું. મુક્તેશ્વરે મહાન મહાકાવ્ય મહાભારતનો મરાಠીમાં

અનુવાદ કર્યો. સંત-કવિ તુકારામ જેવા સમાજ સુધારકોએ મરાಠીને

સમૃદ્ધ સાહિત્યિક ભાષામાં પરિવર્તિત કર્યું. રામદાસના (1608-1681)

દાસબોધ અને મનચે શલોક આના જાણીતા ઉત્પાદનો છે. પરંપરા

પ્રથમ અંગ્રેજી પુસ્તકનો મરાಠીમાં 1817માં અનુવાદ થયો

હતો. પ્રથમ મરાಠી અખબાર 1835માં શરૂ થયું હતું. બાબા પદમજી

(યમુના પર્યતન , 1857), મહાત્મા જ્યોતિબા ફૂલે, લોકહિતવાડી ,

ન્યાયમૂર્તિ મહાદેવ ગોવિંદ રાનકે, હરિ નારાયણ આપે દ્વારા સામાજિક

સુધારણા પરના ઘણા પુસ્તકો લખાયા હતા. (1864-1919) વગેરે.

1880માં સ્થપાયેલ લોકમાન્ય ટિળકના અખબાર કેસરીએ સાહિત્યિક

મંતવ્યો શેર કરવા માટે એક પ્લેટફોર્મ પૂરું પાડ્યું હતું. આ સમયે

મરાઠીને મરાઠી દ્રામા દ્વારા અસરકારક રીતે સહાય કરવામાં આવી

હતી. અહીં, 'સંગીત નાટ્ય ' અથવા મ્યુઝિકલ્સ નામની એક અલગા

શૈલી પણ હતી. પ્રથમ નાટક VA ભાવેનું 1843માં સીતા સ્વયંવર હતું,

બાદમાં કિરીઓસ્કર (1843-85) અને જુબી દેવલ (1854-1916)

રોમેન્ટિક સુગંધ અને સામાજિક સામગ્રી લાવ્યા હતા. પરંતુ કૃષ્ણાજી

પ્રભાકર ખાડિલકરે (1872-1948) તેમના પ્રતિબંધિત નાટક કિચક-

વધ (1910) વડે રાજકીય નાટ્યલેખનનો ટ્રેન્ડ સેટ કર્યો. પાછળથી આ

"સ્ટેજ" પર રામ ગણેશ ગડકરી અને પ્રહલાદ કેશવ અતે જેવા દિગ્ગાજ

કલાકારો દ્વારા યોગ્ય રીતે સેવા આપવામાં આવી હતી. 60 અને 70ના

દાયકામાં ઝ્રામા વિકસ્યો હતો જેમાં વિવિધ નાયકોને લેવા માટે કેટલાક

શ્રેષ્ઠ ભારતીય કલાકારો ઉપલબ્ધ હતા. મોહન અગાશે, શ્રીરામ લાગુ,

કાશીનાથ ધાણેકર, પ્રભાકર પાનશીકર વસંત કાનેટકર, કુસુમાગ્રજ ,

વિજય તેંડુલકર જેવા મહાન વ્યક્તિઓ દ્વારા લખવામાં આવેલા ઘણા

અમર પાત્રો ભજવે છે. આ ઝ્રામા ચળવળને મરાઠી ફિલ્મો દ્વારા યોગ્ય

રીતે સમર્થન મળ્યું હતું જેને સતત સફળતા મળી ન હતી.

વી.શાંતારામ અને તેમના પહેલા અગ્રણી દાદાસાહેબ ફાળકેથી શરૂ

કરીને, મરાઠી સિનેમાએ સમકાલીન હિન્દી સિનેમાને પ્રભાવિત કર્યું.

દિગદર્શક રાજા પરાંજપે, સંગીત નિર્દેશક સુધીર ફડકે, ગીતકાર જ.

માડગુલકર અને અભિનેતા રાજા ગોસાવીએ પછીના સમયગાળામાં

ઘણી હિટ ફિલ્મો આપી. અહીંના લોકો દ્વારા બોલાતી મરાઠી ભાષા

સમકાલીન સાહિત્યની સાથે નાટક અને સિનેમાથી પ્રભાવિત હતી.

આધુનિક મરાઠી કવિતાની શરૂઆત મહાત્મા જ્યોતિબા ફૂલેની

રચનાઓથી થઈ હતી. આ

પણીના કવિઓ જેમ કે કેશવસુત , બાલકવિ ,
ગોવિંદગરાજ , અને રવિ કિરણ મંડળના કવિઓ જેમ કે માધવ
જુલિયનએ કવિતા લખી જે રોમેન્ટિક અને વિક્ટોરિયન અંગ્રેજુ
કવિતાઓથી પ્રભાવિત હતી. તે મોટે ભાગે લાગણીસભર અને
ગીતાત્મક હતું. પ્રહલાદ કેશવ અત્રે , પ્રખ્યાત વ્યંગકાર અને
રાજકારણીએ તેમના સંગ્રહ ઝેંડુચી ફૂલેમાં આ પ્રકારની કવિતાની
પેરોડી લખી હતી . સાને ગુરુજી (1899-1950) એ મરાઠીમાં બાળ
સાહિત્યમાં યોગદાન આપ્યું. તેમની મુખ્ય કૃતિઓ શ્યામચી છે આય
(શ્યામની માતા), અસ્તિક (આસ્તિક), ગોડ શેવત (ધ સ્વીટ એન્ડિંગ)
વગેરે. તેમણે ઘણી વેસ્ટર્ન કલાસિક્સનું ભાષાંતર અને સરળીકરણ કર્યું
અને તેને ગોડ ગોઢી (મીઠી વાર્તાઓ) નામની વાર્તાઓના પુસ્તકમાં
પ્રકાશિત કર્યું. વિષ્ણુ સખારામ ખાંડેકર (1889-1976)ની યચાતિએ
તેમને 1975 માટે જ્ઞાનપીઠ પુરસ્કાર જીત્યો હતો. તેમણે બીજી ઘણી
નવલકથાઓ, ટૂંકી વાર્તાઓ, નિબંધો વગેરે પણ લખ્યા હતા. તેમની

મુખ્ય કૃતિઓ ડોન ધૂવ (બે ધૂવ), ઉલ્કા (ઉલ્કા), કોચવધ , જલાલેલા
મોહર, અમૃતવેલ . અભિધાનાંતર અને શબ્દવેદ સાથે સંકળાયેલા
કવિઓની અન્ય અવંત-ગાડે આધુનિકતાવાદી કવિતાઓ સાથે નેવુંના
દાયકામાં મરાઠી સંવેદનશીલતામાં બીજો મોટો દાખલો શરૂ થયો .
નેવુંના દાયકા પછી, આ 'ન્યૂ લિટલ મેગેઝિન ચળવળ'એ વેગ પકડ્યો
અને માન્યા જોખી, હેમંત દિવટે , સચિન કેતકર, મંગેશ નારાયણરાવ
કાલે, સલિલ વાળા, મોહન બોરસે, નીતિન કુલકણી, નીતિન અરુણ
કુલકણી, વર્જેશ સોલંકી, સંદીપ દેશપાંડે, વરજેશ સોલંકી જેવા કવિઓ
આવ્યા. ગુજરે ઉત્તર-આધુનિક જીવનના નવા ક્ષેત્રોને સ્પશ્યા.
અભિધાનાંતર દ્વારા લાવવામાં આવેલ કાવ્ય સંગ્રહ પ્રકાશન અને
અભિધાનાંતર સામયિકના નિયમિત અંકો મરાઠી કવિતાને વૈશ્વિક
ધોરણો પર લઈ જઈ રહ્યા છે.[1] સમકાલીન મરાઠી કવિતામાં અન્ય
અગ્રણી તરંગ એ અરુણ કાલે, ભુજંગ મેશામ, પ્રવિષ બાંદેકર , શ્રીકંત
દેશમુખ, વીરધવલ પરબ વગેરે જેવા બિન-શહેરી કવિઓની કવિતા

છ. તેઓ તેમની કવિતામાં મૂળ મૂલ્યોનો આગ્રહ રાખે છે. મરાઠી એ
કેટલીક ભારતીય ભાષાઓમાંની એક છે (અને કદાચ એકમાત્ર) જ્યાં
વિજ્ઞાન સાહિત્ય સાહિત્યનો પ્રવાહ છે. કેટલાક જાણીતા મરાઠી વિજ્ઞાન
સાહિત્ય લેખકો છે ડૉ. જયંત નારલીકર, ડૉ. બાલ ફોડકે , સુબોધ
જાવડેકર અને લક્ષ્મણ લોધે.

જાનેશ્વર મૂળે જેવા ઘણા લેખકોએ નવા આયામો ઉમેર્યા
છ અને તેમની સાહિત્યિક પ્રતિભાથી મરાઠીને સમૃદ્ધ બનાવ્યું છે.
તેમના આત્મકથનાત્મક પુસ્તક ' માટી પંખ આની આકાશ'ને મરાઠીમાં
છેલ્લા 100 વર્ષોની શ્રેષ્ઠ દસ આત્મકથાઓમાં ગણવામાં આવે છે , જે
એક પ્રતિષ્ઠિત મર્તાહી સાહિત્યિક સામયિક અંતરનાદ દ્વારા હાથ
ધરવામાં આવેલ સર્વેક્ષણ દ્વારા કરવામાં આવી હતી. તેમના અન્ય
પુસ્તકો છે 'રશિયા નવ્યા દિશાન્યે અમન્ત્રન એક પુસ્તક જે 1992
પછીના રશિયાને કબજે કરે છે. તે લોકપ્રિય છે કારણ કે તે કદાચ

મરાಠીમાં તેના પ્રકારનું એકમાત્ર કાર્ય છે. તેમનો તાજેતરનો કાવ્યસંગ્રહ 'સ્વાતહતીલ' આવકાશ 'એ મહારાષ્ટ્ર સરકારનો રાજ્ય સાહિત્ય પુરસ્કાર જીત્યો. તેઓ પુણેશ્વી પ્રકાશિત થતા સાપ્તાહિક લોકમત અને લોકસત્તા અને સાધના જેવા મરાಠી ઈનિકોમાં નિયમિત કોલમ લખે છે.

તેલુગુ સાહિત્ય :

તેલુગુ, ભારતીય ભાષા (હિન્દી પછી) બીજા નંબરની સૌથી વધુ બોલનારાઓ સાથે, સાહિત્યિક પરંપરાઓથી સમૃદ્ધ છે. સૌથી પહેલું લેખિત સાહિત્ય 7મી સદીનું છે. મહાકાવ્ય સાહિત્યિક પરંપરાની શરૂઆત નજ્દીયાથી થઈ હતી જેઓ તેલુગુના આદિકવિ તરીકે વખણાય છે. અર્થ પ્રથમ કવિ. તે 10મી કે 11મી સદીનો છે. વેમાના એક રાજકુમાર હતો, જેને પેડાકોમાટી અથવા વેમા રેક્ઝી પણ કહેવાય છે,

જેઓ 14મી સદીમાં રહેતા હતા અને સામાન્ય માણસની ભાષામાં

કવિતાઓ લખતા હતા. તેમણે તેમની કવિતાઓમાં પ્રવર્તમાન મૂલ્યો

અને સંમેલનો અને ધાર્મિક પ્રથાઓ પર સવાલ ઉઠાવ્યા. તેમની

ફિલસ્ફીઝે તેમને જનતાના અનન્ય કવિ બનાવ્યા. વિશ્વનાથા

સત્યનારાયણ (વૈયપદાગાલુ) (1895-1976), પરંપરાગત છતા

સજ્ઞનાત્મક સાહિત્યનો એક દોયન, તેલુગુ માટે જ્ઞાનપીઠ પુરસ્કાર

મેળવનાર પ્રથમ વ્યક્તિ હતા અને ત્યારબાદ સી. નારાયણ રેડી.

શ્રીરંગામ શ્રીનિવાસરાવ અથવા શ્રી શ્રી (જન્મ 1910) 20મી સદીના

લોકપ્રિય કવિ અને ગીતકાર હતા. શ્રીશ્રીએ "તેલુગુ સાહિત્યિક બેન્ડ

વેગાન કે જે રાજાઓ અને રાણીઓના રસ્તાઓ પર સામાન્ય

કાદવવાળા રસ્તાઓ પર મુસાફરી કરે છે તે લઈ ગયા. માણસ".

સાહિત્યિક ચળવળો: જૂનો યુગા: તેલુગુ સાહિત્ય વીર શૈવ

ચળવળ જેવી અનેક સાહિત્યિક ચળવળો દ્વારા સમૃદ્ધ બન્યું છે જેણે

દ્વિપદને જન્મ આપ્યો હતો. કવિત્વમ (યુગાલ). ભક્તિ આંદોલન જે

અમને અજ્ઞમય, ક્ષેત્રેય અને ત્યાગરાજા અને કાંચરલા દ્વારા અમર

સંકલન આપ્યું . ગોપજ્ઞા (રામદાસુ). વેમાના દ્વારા શરૂ કરાયેલ

પુનર્કુજ્જવન ચળવળ જીના તેલુગુ સાહિત્યકારો માટે છે.